

RĪGAS PLĀNOŠANAS REĢIONA
KONSULTATĪVĀ KOMISIJA

Engures novada pašvaldība, Šlokenbekas muiža

Milzkalne, Smārdes pagasts, Engures novads

2017.gada 12.aprīlis

LIFE projekts

Ekosistēmu pakalpojumu pieeja teritoriju attīstības plānošanā

*Ekosistēmu pakalpojumu novērtējuma STRATĒGISKO
REKOMENDĀCIJU IZSTRĀDES LATVIJAI ietvaros*

Sabīne Zāgere

RPR, Telpiskās plānošanas speciāliste
Sadarbībā ar biedrību «Baltijas krasti»

LIFE13 ENV/LV/000839

projekts LIFE «Ekosistēmu pakalpojumi» / “LIFE Ecosystem Services”

EKOSISTĒMAS:

Projekta LIFE “Ekosistēmu pakalpojumi” ietvaros ekosistēmas definētas kā dzīvo organismu un nedzīvo dabas elementu kopums, kas mijiedarbojas, kopā veidojot vienotu sistēmu.

Ekosistēmas nosaka mūsu dzīves vidi un iespējas tajā pastāvēt!

PAKALPOJUMI:

*Sākotnējā sapratne – kalpošana - pakalpot – misija, devums bez nosacījuma, **bez atlīdzības**, negaidot un neprasot atlīdzību.*

To varam attiecināt arī uz DABU-ekosistēmām!

Pakalpojums ekonomikā un uzņēmējdarbībā ir dažāda veida palīdzības sniegšana fiziskām vai juridiskām personām **par atlīdzību**.

Ko no tā varam secināt? Vai ekosistēmu pakalpojumu pieeja apvieno abas sapratnes?

EKOSISTĒMU PAKALPOJUMI:

Galvenās ekosistēmu pakalpojumu kategorijas:

Apgādes jeb nodrošinājuma pakalpojumi;

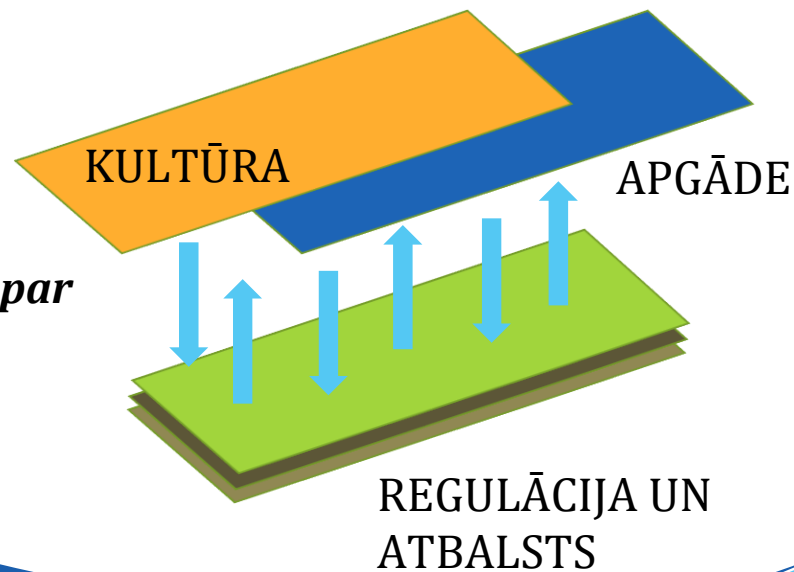
Regulācijas un atbalsta pakalpojumi;

Kultūras jeb nemateriālie pakalpojumi.

Pēc "Millennium Ecosystem Assessment", 2000

Ekosistēmu sapratne pēc devuma-izmantojuma mērķa ir **Sabiedrībai, kā patērētājiem, viegli uztverama, veicina pārdomas par prioritātēm:**

- Kas ir vajadzības, kas - vēlmes
- kas tikai iegribas?

EKOSISTĒMU PAKALPOJUMU PIEEJA TERITORIJU ATTĪSTĪBAS PLĀNOŠANĀ – tikai tendence vai vērā ņemama iespēja?

Izvērtējam faktoros, kas pamato:

I Ekosistēmu pakalpojumu kartēšanas nepieciešamību

II Ekosistēmu pakalpojumu novērtēšanas nepieciešamību

III Iespējas telpiskās attīstības plānošanas procesā

IV Ieguvumus lēmumu pieņemšanas procesā

I Ekosistēmu pakalpojumu kartēšanas nepieciešamība

1. Pēc būtības:

Ar ko sākam teritoriju un vietu attīstības plānošanas darbu?

Apzinām konkrētās teritorijas vai vietas vides un cilvēku resursus, talantus un spējas, izzinām interešu, noskaidrojam pozīcijas, kādās esam - kas, cik daudz un kādā kvalitātē mums ir pieejams, kā to visveiksmīgāk izmantot, nozīmību, vai to apzināties un atbilstoši attiecamies pret to.

Kartējam lai:

- iepazītu un apzinātos **vērtības konkrētā vietā**, teritorijā – **ekspertīze** (eksperta ⇔ ne-eksperta);
- lai apzinātu **iesaistītās puses**: vērtību lietotājus, atbildīgos attīstītājus, katras puses **nostāju, sapratni**;
- **gūtu datus un informāciju**, uz ko balstīties **lēmumos un rīcībās**

I Ekosistēmu pakalpojumu kartēšanas nepieciešamība

ZEM LIELĀ, VIDĒJĀ UN MAZĀ LIETUSSARGA...

Lēmums plānošanas darbā un rīcības, virzīties kopsolī ar:

- Tūkstošgades ekosistēmu novērtējums (*Millenium Ecosystem Assessment*) – **ANO iniciatīva, 2000** – zinātniski pamatota politika
- Ekosistēmas un bioloģiskās daudzveidības ekonomika (*The Economics of Ecosystems and Biodiversity – TEEB*) – **G8+5 valstu vides ministru iniciatīva, 2007** – integrēta pieeja
- **Eiropas Komisijas** Bioloģiskās daudzveidības **stratēģija 2020.gadam (2011)** - līdz 2014.gadam kartēt un novērtēt stāvokli (valstiski); - līdz 2020. gadam novērtēt EP ekonomisko vērtību
- **Latvijas** ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam «**Latvija 2030**» un **Latvijas** Nacionālais attīstības plāns 2014.-2020.gadam «**NAP 2020**»

II Ekosistēmu pakalpojumu novērtēšanas nepieciešamība

Attīstība vienmēr ir uz kaut kā rēķina!

No vienas puses ekosistēmu pakalpojumu ataino pieeju **sliekšņa jeb limitu noteikšanai**, kuru nepārsniedzot, dabā netiek nojaukts līdzsvars, resursi spēj atjaunoties, saglabāties.

No otras puses novērtējuma rezultāti lielā mērā atvieglo arī **prioritāšu noteikšanu** situācijās, kad jālīdzsvaro vēlmes ar iespējām – sabiedrībai kopumā un indivīdu intereses.

III Iespējas telpiskās attīstības plānošanas procesā

Pieeja – instruments, lai:

- Novērstu pastāvošās **nepilnības** plānošanā (*domāšana un plānošana administratīvajās robežās (ne-telpās), standartizēšana, finansiālā atkarība & centralizācija*)
- Novērstu **nesakritības** plānos un darbos (ilgtspējīgas attīstības principu īstenošanu)
- Veicinātu spēju objektīvāk **vienoties – motivēti sadarboties**
- No **ierobežojumiem** uz **pamācībām** un **priekšlikumiem** – īpašas nozīmes vērtību vietu (ĪADT un KM) **attīstības scenāriji!**

Lielākais izaicinājums – pašpietiekamība!

IV Ieguvumi lēmumu pieņemšanas procesā

Stratēģiskie **mērķi** – Ilgtermiņa attīstības **prioritātes** – Vidēja termiņa prioritātes - **Rīcības virzieni** – **uzdevumi** – aktivitātes + finansējums – **īstenošanas process** ...

Ceļš, kura gaitā cēlie mērķi mēdz reducēties, atkāpe no izvirzītajām prioritātēm, principiem, virziena maiņa

- IAS -----TP-----LP---DP-----Būvniecība --- labiekārtojums ???

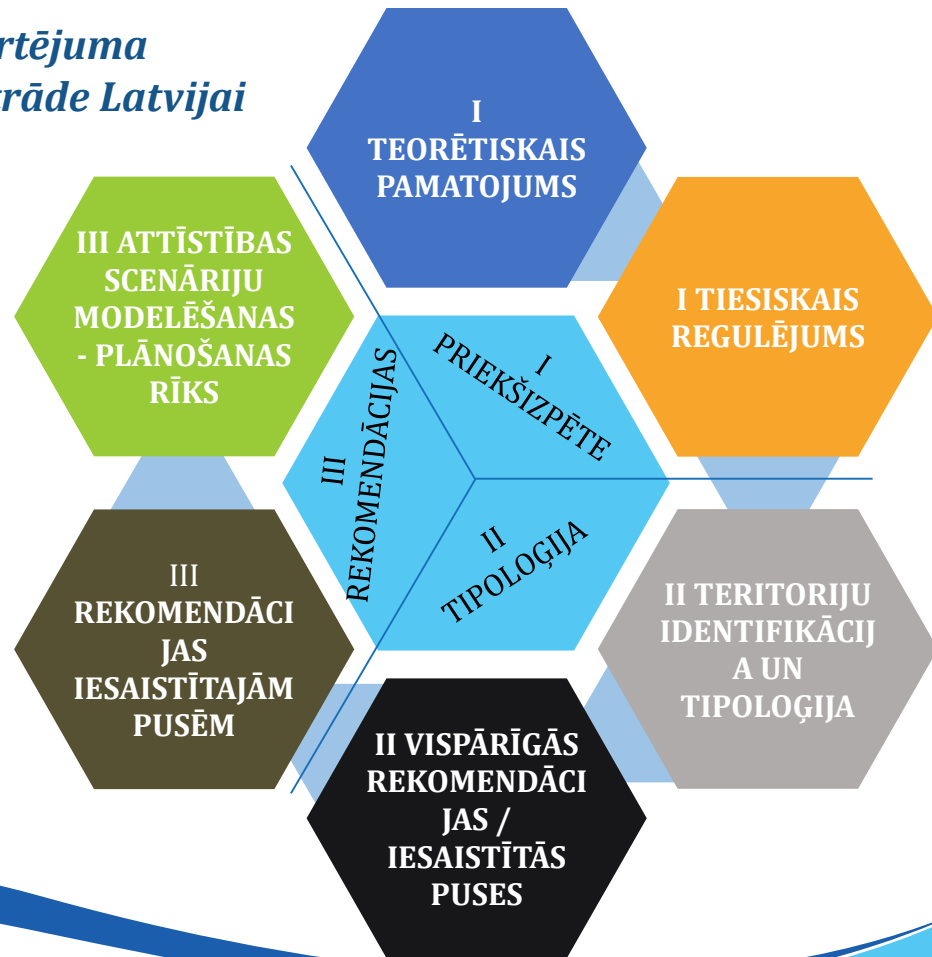
Attīstības scenāriju modelēšana – ieguvumu, zaudējumu apzināšana: vērtību kartēšanas un novērtēšanas rezultāti kalpo par **argumentu, ko plānot, kā rīkoties - **izsaka** arī specializāciju, vīziju un scenārijus (teritorijas un lietotājus);**

Ekosistēmu pakalpojumu novērtējuma stratēģisko rekomendāciju izstrāde Latvijai

REKOMENDĀCIJU IZSTRĀDES POSMI UN STRUKTŪRA:

REKOMENDĀCIJU KONCEPTUĀLAIS IETVARŠ:

Ekosistēmu pakalpojumu pieeja – instrumenti ilgtspējīgas attīstības īstenošanai ?

Apvienoto Nāciju Organizācijas Vides un attīstības konference (UNCED),
Riodežaneiro 1992.,

noteica **pamatprincipus** un **rīcības programmu ilgtspējīgas attīstības
sasniegšanai.**

Riodežaneiro deklarācijā “Par vidi un attīstību” definētie principi
galvenokārt runā par **taisnīgumu, līdzsvara meklējumiem un līdzsvara
atjaunošanu.**

Starppaaudžu **taisnīgums un starpvalstu taisnīgums!**
Taisnīgums laikā un telpā!

Līdzsvars – cik ražots, cik patērēts – kā ražots, kā tērēts!
Līdzsvars – nozarēs, interesēs, vajadzībās!
Līdzsvars laikā un telpā!

REKOMENDĀCIJU KONCEPTUĀLAIS IETVARŠ:

Ekosistēmu pakalpojumu pieeja – instrumenti ilgtspējīgas attīstības īstenošanai ?

- Konkrēta pieeja un metodes,

Vērtību kartēšana pamata dimensijās – apvienojot biofizikālo, sociālo, ekonomisko novērtējumu, gūts integrēts situācijas novērtējums ! Svarīgs aspekts vienlīdz kvalitatīvi novērtēt!

- Pieeja konkrētiem mērķiem un apstākļiem,

Indikatoru atlase, pamatojoties uz vietas specifiku - personalizēts situācijas novērtējums – ietilpība un sliekšnis; sabiedrības sapratne un interese (lietotāji un iedzīvotāji); radošā ekonomika – scenāriji.

- Pieeja adekvātiem lēmumiem,

Prioritāšu noteikšana balstoties uz argumentiem, kas gūti novērtējumā;
Vienuviet materiālo interešu citviet aizsardzības interešu dominējošā svara līdzsvarošana;
Tālredzīgu lēmumu pieņemšana.

Plānošanas sistēma Latvijā

Plānošana laika un līmeņu dimensijās
- likumdošana un atvasinātie MK noteikumi

Nacionālais --- Reģionālais --- Vietējais līmenis

Ilgtermiņa un vidēja termiņa / ideoloģiskais un telpiski piesaistītais plāns

TAP dokumenti --- detalizācija (ideoloģija, rīcības)

Ilgspējīgas attīstības stratēģija
Attīstības programma

Teritorijas plānojums

Plus vēl: lokālplānojums, detālplānojums

TERITORIJU KLASIFIKĀCIJA

PLĀNOŠANAS
SISTĒMA UN
TERITORIĀLAIS
KONTEKSTS

NACIONĀLĀ
TELPISKĀ
PERSPEKTĪVA
(LIAS 2030)

PLĀNOŠANAS
REĢIONU IAS

ĪADT UN KM

VIETĒJO
PAŠVALDĪBU
IAS; AP; TP

EPP attiecināmība – ideoloģiskā līmenī /
vispārīgs novērtējums / detalizēts

Paldies par uzmanību!

Ieskaties <http://ekosistemas.daba.gov.lv>

